

Examen VWO
2019

tijdvak 1
donderdag 9 mei
9.00 - 12.00 uur

Griekse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 25 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 2 Ἠετίωνι

Deze Eëtion was geen lid van de familie van de Bacchiaden; zijn vrouw Labda wel.

- 1p 1 Leg uit door welke omstandigheid Eëtion met Labda had kunnen trouwen, hoewel de Bacchiaden hun dochters in principe alleen binnen hun eigen familie uithuwelijken. Baseer je antwoord op het voorafgaande (niet in dit examen afgedrukt).

Regel 1-4 Τοῦτο t/m διαφθεῖραι

In deze regels komt het voor Herodotus kenmerkende verschijnsel kop-staartconstructie voor.

- 1p 2 Citeer de twee Griekse woorden die de kop-staartconstructie vormen.

Regel 6 οὔτοι

- 1p 3 Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 1 Τοῦτο) het Griekse tekstelement waarmee dezelfde personen aangeduid worden als met οὔτοι.

Regel 8 τῶν εἵνεκα ἐκεῖνοι ἀπικοίατο

- 2p 4 Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 1 Τοῦτο) de twee Griekse tekstelementen die beide de inhoud van τῶν εἵνεκα ἐκεῖνοι ἀπικοίατο weergeven.

Regel 9 τοῦ πατρὸς

- 2p 5 a. Verdedig de stelling dat met τοῦ πατρὸς de vader van Labda bedoeld wordt. Ga daarbij in op de relatie tussen de bezoekers van Labda en haar vader. Baseer je antwoord op het voorafgaande (niet in dit examen afgedrukt).
b. Noteer de naam van degene die met τοῦ πατρὸς bedoeld wordt, als het **niet** de vader van Labda is. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf regel 1 Τοῦτο).

Regel 10-11 Τοῖσι t/m προσουδίσαι

Nadat dit plan mislukt is, komen de bezoekers tot een nieuw besluit.

- 1p 6 Citeer uit het vervolg (t/m regel 20 ἀναβλαστεῖν) het Griekse tekstelement waarmee de inhoud van het nieuwe besluit wordt weergegeven.

Regel 11-12 Ἐπεῖτε t/m παιδίον

Deze woorden worden door O. Damsté als volgt vertaald:

Maar toen Labda haar kind aan een van die mannen had overhandigd, wilde een goddelijke beschikking, dat het tegen hem lachte.

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Grieks niet geheel overgenomen.

- 1p 7 Leg dit uit met betrekking tot het tekstelement θεῖη τύχη. Ga daarbij in op zowel het Grieks als de vertaling.

- Regel 17 τοῦ πρώτου λαβόντος
- 1p 8 Leg uit dat het begrijpelijk is dat deze persoon het meest bekritiseerd werd. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf regel 10 Τοῖσι).

Regel 20 Ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἡετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν
In deze zin wordt de inhoud van een orakel van Apollo in Delphi weergegeven waarover Herodotus verteld heeft in het voorafgaande (niet in dit examen afgedrukt).

Uit het feit dat Herodotus hier het woord Ἔδει gebruikt, kan men een conclusie trekken over zijn religieuze opvattingen.

- 2p 9 a. Noteer in eigen woorden deze conclusie.
b. Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 10 Τοῖσι) het Griekse tekstelement waaruit dezelfde conclusie getrokken kan worden.

Regel 23 κατακρύπτει

- 1p 10 Verklaar het gebruik van deze werkwoordstijd.

Regel 25 Ἔσελθοῦσι ἐν διζυμένοισι

- 2p 11 Licht het verschil in aspectswaarde tussen deze beide werkwoordsvormen toe. Ga daarbij in op de betekenis van de woorden.

Regel 29 τοῦτον τὸν κίνδυνον

- 1p 12 Welk Grieks tekstelement komt inhoudelijk overeen met τοῦτον τὸν κίνδυνον?

- A Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν (regel 20)
- B κατακρύπτει ἐς κυψέλην (regel 23)
- C εἰ ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικνεοῖατο (regel 24)
- D τὰ ἐκεῖνοι ἐνετείλαντο (regel 27)

Regel 37-38 πολλοὺς μὲν t/m ψυχῆς

- 2p 13 a. Leg uit dat deze zin een argumentatieve functie vervult in het betoog van Socles. Betrek in je antwoord de inhoud van deze zin en het doel van het betoog van Socles.
b. Citeer uit de regels 20-25 (Ἔδει t/m ἐγένετο) het Griekse woord waarmee de inhoud van deze zin al aangeduid werd.

Tekst 2

Regel 1 αἱ γνώμαι

Herodotus laat ten aanzien van deze meningen zijn eigen opvatting blijken.

- 1p 14 Citeer uit de regels 3-7 (Ὡς t/m τάδε) het Griekse woord waarmee hij dat doet.

Regel 1-2 οὐκ ἐώντων

- 1p 15 Citeer uit de regels 1-7 (Τοῖσι t/m τάδε) het Griekse woord dat hiermee een tegenstelling vormt.

Regel 2 ὀλίγους t/m συμβαλεῖν

Om dit bezwaar te ondervangen hadden de Atheners een renbode naar Sparta gestuurd om hulp te vragen.

- 2p 16 a. Beschrijf de bijzondere gebeurtenis die deze renbode onderweg meegemaakt zou hebben. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.
b. Beschrijf de reden waarom de Spartanen de Atheners niet onmiddellijk te hulp kwamen. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Regel 3-4 καὶ ἐνίκα ἢ χείρων τῶν γνωμέων

Deze woorden worden door O. Damsté als volgt vertaald:

en de minder goede zienswijze het dreigde te winnen

- 1p 17 Noteer het grammaticale gegeven waarop de vertaling 'dreigde' is gebaseerd en citeer daarbij het desbetreffende Griekse woord.

Regel 9 λιπέσθαι

- 1p 18 Leg uit dat het gebruik van het medium de argumentatie van Miltiades ondersteunt.

Regel 10-11 Νῶν t/m μέγιστον

Deze woorden worden door O. Damsté als volgt vertaald:

Want nu zijn de Atheners in een gevaar geraakt zo groot als zij in hun hele bestaan nooit gekend hebben.

- 1p 19 Citeer uit de regels 10-11 (Νῶν t/m μέγιστον) het Griekse tekstelement dat in de vertaling is weergegeven met 'in hun hele bestaan'.

Regel 12 Ἰππίη

In het voorafgaande (niet in dit examen afgedrukt) heeft Herodotus verteld dat Hippias een droom had waardoor hij geloofde dat hij opnieuw aan de macht zou komen.

- 2p 20 a. Beschrijf deze droom. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Na de droom gebeurde er iets waardoor Hippias niet langer geloofde dat hij opnieuw aan de macht zou komen. Deze gebeurtenis is door Herodotus verteld in het voorafgaande (niet in dit examen afgedrukt).

- b. Beschrijf de desbetreffende gebeurtenis. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Regel 13 οἷ τε ἐστὶ πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι
In regel 22 herhaalt Miltiades deze opmerking met de woorden ἔστι τοὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι, maar er is een verschil in de manier waarop hij zich uitdrukt.

- 1p 21 Beschrijf in eigen woorden het verschil in de manier van uitdrukken tussen de opmerking in regel 13 en de herhaling ervan in regel 22. Ga in je antwoord in op beide regels.

Regel 17-18 ἄHv t/m μηδίσαι

Deze regels worden door H. van Dolen als volgt vertaald:

Vermijden wij de strijd, dan hangt ons vast een burgertwist boven het hoofd, want de stemming slaat zeker om en er zullen Atheners zijn die met de vijand gaan heulen.

- 1p 22 Citeer het Griekse woord waarop de vertaling 'vast' is gebaseerd.

Regel 17-20 ἄHv t/m συμβολῆ

Miltiades neemt aan dat de Atheners een veldslag tegen de Perzen kunnen winnen, mits er aan twee voorwaarden is voldaan.

- 2p 23 Noteer in eigen woorden deze twee voorwaarden. Baseer je antwoord op de regels 17-20 (ἄHv t/m συμβολῆ).

Regel 21-24 ἦν γὰρ t/m ἐναντία

In deze regels worden drie verschillende soorten werkwoordsvormen gebruikt om naar een situatie in de toekomst te verwijzen.

- 3p 24 Beschrijf deze drie verschillende soorten werkwoordsvormen en citeer uit deze regels bij elke beschrijving een bijbehorende werkwoordsvorm.

Regel 25 Met deze argumenten

- 4p 25 a. Beschrijf in eigen woorden de twee argumenten die Miltiades in de regels 8-10 (Ἐν t/m Ἀριστογείτων) gebruikt.
b. Beschrijf in eigen woorden het argument dat Miltiades in de regels 10-13 (Νῦν t/m γενέσθαι) toevoegt aan de argumenten die hij in de regels 8-10 (Ἐν t/m Ἀριστογείτων) gebruikt.
c. Beschrijf in eigen woorden het argument van degenen die het niet met Miltiades eens zijn. Baseer je antwoord op de regels 1-7 (Τοῖσι t/m τὰδε).

Tekst 3

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij Tekst 3.

- 38p Vertaal de regels 1 t/m 14 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.